

Uusia kirjoja Suomen sodista

Teksti: Markus Anaja

Syksy 2007

Huhtiniemi - vielä kerran

Vaikka huhut Lappeenrannan Huhtiniemessä teloitetuista ja haudatuista rintamakarkureista on moneen otteeseen todettu mielikuvituksen tuotteiksi, prosessi tuntuu vain jatkuvan. Iltasanomien toimittaja Pasi Jaakkonen, joka pitkään on seurannut tapahtumia ja kirjoittanut niistä, on nyt koonnut tarinan kirjaksi *Huhtiniemi. 400 kadonneen miehen mysteeri*. Se on hyvä yhteenveto kaikista käänteistä ja osoittaa - vielä kerran - selkeästi huhun juuri "huhuksi".

Valitettavasti kirja on tehty kiireellä, mikä näkyy toistoina ja joskus lievänä sekavuutena. Tekstiä olisi ehdottomasti pitänyt editoida ennen kirjan painamista.

"Yksi suomalainen vastaa 5,7 ryssää"

Nuoren polven sotahistorioitsija Markku Jokisipilä on erään Turussa vuosi sitten pidetyn seminaarin pohjalta koonnut useiden tutkijoiden kirjoittamia artikkeleita kirjaksi nimellä *Sodan totuudet. Yksi suomalainen vastaa 5.7 ryssää*. Monet artikkeleista ovat hyvinkin mielenkiintoisia, mutta valitettavasti kirja kärsii liian tiheästä taitosta, joka tekee lukemisen raskaaksi.

Runoilija Haavikko

Paavo Haavikon kirja *Päämaja - Suomen hovi* herätti aikoinaan ilmestyessään melko paljon huomiota, poikkesihan siinä esitetyt näkemykset totutusta historiankirjoituksesta. Kirjasta on nyt ilmestynyt uusi "korjattu" painos Haavikon oman Art House -kustantamon toimesta.

Historiantutkimuksestahan ei tässä ole kysymys, lähinnä kai Haavikon omasta näkemyksestä. Valitettavasti kirjasta ei myöskään selviä miltä osin tätä uutta laitosta on korjattu.

Sotilashuumoria

Sotilashuumorilla on aina varma lukijakunta. Näin on ilmeisesti todennut myös Kustannus-Oy Suomen Mies, joka on julkaissut valikoiman Suomen Sotilas -lehdessä aikaisemmin julkaistua Kaaleppi-tarinoita. Kirjoittaja esiintyi nimimerkillä "Martti Sakari", jonka takaa löytyi viime kesänä edesmennyt eversti Martti Sinerma. Kirja on mukavaa lukemista, mutta suosittelen, että tarinoita luetaan vain yksi tai kaksi kerrallaan, jolloin niiden melko samanlainen rakenne ei häiritse.

Itä-Karjalassa

Talvi- ja jatkosotien aikana kirjailija **Onttoni Miihkali** tuli laajasti tunnetuksi sotakirjoistaan. Virallinen Suomi tuntee kirjailijan nimellä Mikko Karvonen. Hän palveli jatkosodassa mm. Itä-Karjalan sotilashallinnossa ja matkusti siellä laajasti. Itsekin itäkarjalaisena hän piti päiväkirjaa näkemästään ja kuulemastaan sekä omista ajatuksistaan. Päiväkirjan julkaiseminen estettiin sodan aikana, mutta se on nyt ilmestynyt.

Aiheesta kiinnostuneille *Salainen sotapäiväkirja Itä-Karjalasta 1941 - 1942* antaa värikkään ja voimakkaan kuvan siitä, mitä suomalaiset löysivät Itä-Karjalassa ja minkälaisin ajatuksin siihen suhtauduttiin.

Edellä esitellyn kirjan kanssa samoihin aikoihin ja paikkoihin sijoittuu myös **Tenho Pimiän** tutkimus suomalaisten tutkijoiden toiminnasta Itä-Karjalassa. *Sotasaalista Itä-Karjalasta* sisältää ainakin näiden rivien kirjoittajalle paljon uutta tietoa.

Jatkosota vastustajan silmin

Miltä sota näytti vastustajan puolelta katsottuna? *Jatkosota Puna-armeijan silmin* pyrkii antamaan valaistusta tähän asiaan. Kirjassa on venäläisten upseerien ja tavallisten sotilaiden kertomuksia "rintaman toiselta puolelta". Tekstiä täydentää runsas valokuvakuvitus venäläisistä lähteistä.

Leijonalipun komppania

Seppo Satamon kokoama aineisto on kuin *Kansa taisteli - miehet kertovat* -lehden vanhoista vuosikerroista. Tämä ei pahalla sanottuna - ne vanhat lehdet kun ovat suurelta osaltaan jo kuluneet loppu. *Leijonalipun komppania* tarjoaa läpileikkauksen siihen, miten suomalaiset sotilaat kokivat ja muistavat sodan vuodet. Iso koko ja suuri paino hankaloittavat tämän kirjan lukemista.

Viipurin menetys 1944

Tunnettu sotahistorioitsija **Eero Elfvengren** ja sotahistoriasta innostunut erikoissairaanhoidtaja **Eeva Tammi** ovat kirjoittaneet kirjan *Viipuri 1944. Miksi Viipuri menetettiin?* Kysymys on vaivannut monia suomalaisia jo kuusikymmentä vuotta eikä tämäkään kirja pysty vielä lopettamaan tätä keskustelua. Elfvengrenin ja Tammen kirja tulee kuitenkin pitkään olemaan SE teos, johon viitataan aiheesta keskusteltaessa.

Tiedustelun koukerot

Tiedustelu on ilmeisesti yksi kaikkein kiehtovimmista aiheista sotahistoriassa. **Robert Brantberg** on tähän asti kirjoittanut lähinnä suomalaisten sotilaiden elämäkertoja. Hänen uusin kirjansa *Käärmeenpesä* on sujuvasti kirjoitettu esitys sodan aikaisesta sotilastiedustelustamme, Stella Polaris -operaatiosta ja sen jälkimainingeista. Myös asekatkentää sivutaan.

Suurin osa kirjan tarinasta on ennestään tuttua. Brantberg kuvaa kuitenkin laajasti Hallamaan, Paasosen, Paleen ja Jukka Mäkelän kaupantekoa suomalaisella tiedusteluaineistolla, ei pelkästään radiotiedustelun purkamilla koodeilla. Kustantajan tiedotteessa todetaan, että "Yhdysvaltain keskustiedustelupalvelun arkistot paljastavat"

mm. näitä asioita. Kirjassa olisi ehdottomasti pitänyt olla tarkempia lähdeviittauksia ainakin siltä osin kun se perustuu uusiin lähteisiin.

Merivoimien virolaiset

Jatkosodan merivoimissamme noin kymmenesosa miehistöstä oli virolaisia. Vaikka JR 200:n Suomen-pojista on kirjoitettu lukuisia kirjoja, heidän merimiesveljensä ovat jääneet vähälle huomiolle. Tilanne on nyt korjaantunut, kun **Heino Relvikin** kirja on käännetty suomeksi. Suomen-poikien Perinneyhdistys ansaitsee kiitoksen tästä. *Merivoimien Suomen-pojat* antaa hyvän ja monipuolisen kuvan näiden miesten vaiheista.

Ruotsalaiset vapaaehtoiset

Anders Grafström toimi pitkään ruotsalaisten vapaaehtoisten johtotehtävissä ja hän oli myös sodan jälkeen perinnetoiminnan kantavia voimia. Hän ei valitettavasti ehtinyt saada valmiiksi aloittamaansa kirjaa, mutta se on nyt perheen ja asian harrastajien toimesta viimeistelty.

Suomeksi tämäkään kirja tuskin ilmestyy, niin kuin ei juuri mitään muutakaan ruotsalaisvapaaehtoisia koskevaa kirjallisuutta. Toivottavasti jokin kustantaja tarttuisi tähän asiaan - useita hyviä kirjoja löytyy kyllä Ruotsista.

Pasi Jaakkonen, *Huhtiniemi. 400 kadonneen miehen mysteeri*. Minerva, Helsinki - Jyväskylä 2007. 267 sivua.

Markku Jokisipilä (toim.), *Sodan totuudet. Yksi suomalainen vastaa 5,7 ryssää*. Ajatus, Helsinki 2007. 272 sivua.

Paavo Haavikko, *Päämaja - Suomen hovi*. 4. korjattu painos. Art House, Helsinki 2007. 320 sivua.

"Martti Sakari", *Kaalepin seikkailuja. Eli jatkosodan tapahtumia Kaalepin muistelemina*. Kustannus Oy Suomen Mies, s.l. [Helsinki 2007. 147 sivua.

Mikko Karvonen, *Salainen sotapäiväkirja Itä-Karjalasta 1941 - 1942*. Gummerus, Helsinki 2007. 302 sivua, valokuvaliite.

Tenho Pimiä, *Sotasaalista Itä-Karjalasta. Suomalaistutkijat miehityillä alueilla 1941 - 1944*. Ajatus, Helsinki 2007. 287 sivua, kuvitettu.

Artem Drabkin & Bair Irincheev (suomeksi toimittaneet Heikki Tiilikainen & Jukka-Pekka Laine), *Jatkosota Puna-armeijan silmin*. Atena, Jyväskylä 2007. 253 sivua, runsaasti kuvitettu.

Seppo Satamo, *Leijonalipun komppania. Suomalaisten sota 1939 - 1945*. Edita, Helsinki 2007. 531 sivua, kuvitettu.

Eero Elfvengren & Eeva Tammi, *Viipuri 1944. Miksi Viipuri menetettiin?* WSOY, Helsinki 2007. 376 sivua, kuvitettu.

Robert Brantberg, *Käärmeenpesä. Suomen sotilastiedustelu ja suurvaltojen salainen sota.* Revontuli, Tampere 2007. 236 sivua, kuvitettu.

Heino Relvik, *Merivoimien Suomen-pojat. Virolaiset vapaaehtoiset Suomen laivastossa 1943 - 44.* Suomen-Poikien Perinneyhdistys, sl. 2007. 399 sivua, kuvitettu.

Anders Grafström, *Från Salla till Hangöudd. Med Grafströms jägare i två krig.* Förlag svenskafrivilliga.com, s.l. 2006. 191 sivua, kuvitettu.